

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Differensiert strandsoneforvaltning – statlige forventninger

Statssekretær Heidi Sørensen
Miljøverndepartementet

Seminar om strandsoneforvaltning
Kristiansand 11.10.10

Foto: Marianne Sjøvold

Fin natur og vakkert landskap ved sjøen

Hvorfor bryr vi oss om strandsonen?

En god grunn til å ta vare på strandsonen er at det er fin natur og vakkert landskap ved sjøen. Områdene her er ofte attraktive og har kvaliteter som er viktige å ta vare på. Landskapet inneholder ofte naturmangfold og kulturminner, som også må tas hensyn til.

Friluftsliv i strandsonen

En annen god grunn til å ta vare på strandsonen er hensynet til allmenn ferdsel og friluftsliv. Folk må kunne ferdes fritt langs sjøen, ikke bare for å bade, sole seg, eller fiske, men også for turens skyld.

Grunnlaget for gode friluftslivsvaner legges i tidlige barneår, og god tilgang til attraktive arealer også ved sjøen gir økt interesse for friluftsliv. Barn og unge er en viktig målgruppe. Ungdommens deltakelse i friluftsliv (16-24 år) er betydelig redusert de seinere år.

Den Norske Turistforening samarbeider med Forbundet Kysten og Friluftsrådenes Landsforbund om utvikling av kyststier og enkle overnattingsmuligheter ved sjøen, såkalte kystledshytter. Dette er et viktig arbeid, både for økt og variert friluftsliv, samtidig som kulturminner og kystkulturens tradisjoner synliggjøres.

Forbud mot bygging i 100-metersbeltet langs sjøen siden 1965

4

Helt siden 1965 har det vært et generelt byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjøen, først i en egen midlertidig strandlov, deretter i en permanent strandplanlov fra 1971. Forbudet ble fra 1985 tatt inn i plan- og bygningsloven. Det har vært bred politisk enighet om dette forbudet. Byggeforbudet er dermed syv år eldre enn Miljøverndepartementet, og den gang var det Kommunaldepartementet som hadde ansvaret.

Allerede på dette tidspunktet viste det seg at attraktive strandperler ble bygget ned, og at det var nødvendig å sikre allmennhetens tilgang til strandområdene.

I odelstingsproposisjonen til loven fra 1965 er loven begrunnet med *"Behovet for sikring av allmennhetens rett til fri ferdsel i strandområdene."* Videre står det: *"Hensikten med denne lov er å sikre kyststrekninger inntil det vil være mulig å få fastlagt gjennom regulerings-, region- eller generalplaner hvordan de enkelte kyststrekninger skal disponeres i framtida."*

Behovet for planlegging i strandsonen for å ivareta allmennhetens interesser ble dermed framhevet allerede den gang.

Ny plan- og bygningslov med nye regler for strandsonen

Tidligere miljøvernministre har skrevet brev for å få en strengere praksis i strandsonen. (Guro Fjellanger i 1999, og Børge Brende i 2002.)

Miljøvernminister Erik Solheim har brukt sterkere virkemidler, og fikk gjennomført en lovendring. Ny plan- og bygningslov, med nye regler om strandsonen, trådte i kraft 1. juli 2009.

Målet med lovendringen for strandsonen, er å unngå en uheldig bit-for-bit utbygging og sikre at strandsonen blir vurdert gjennom helhetlig og langsiktig planlegging.

Byggeforbudet i 100-metersbeltet er strammet inn...

Byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen er videreført og strammet inn. Nå går det direkte fram av loven at det i 100-metersbeltet skal tas særlig hensyn til naturmiljø, kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser.

I tillegg er de lovfestede unntak fra forbudet tatt ut, slik at behovet for tiltak skal vurderes i plan.

...og prosessen er mer demokratisk

Reglene om dispensasjon er også strammet inn. Det uklare begrepet "særlige grunner" er tatt ut, og vilkårene for dispensasjon framgår nå direkte av loven: Dispensasjon kan ikke gis dersom hensynene bak bestemmelsen det dispenseres fra, eller hensynene i lovens formålsbestemmelser, blir vesentlig tilsidesatt. I tillegg må fordelene ved å gi dispensasjon være klart større enn ulempene etter en samlet vurdering. For strandsonen betyr det at det ikke kan gis dispensasjon dersom hensynet til naturmiljø, kulturmiljø, friluftsliv eller andre allmenne interesser blir vesentlig tilsidesatt.

En ny og innskjerpet dispensasjonspraksis betyr at mer skal tas i plan. Det gir en mer demokratisk prosess. Ulike aktører involveres i større grad i gjennom planlegging enn dersom sakene behandles enkeltvis ved dispensasjon.

Den nye loven gir også en mulighet til å flytte myndigheten til å gi dispensasjon fra kommunen til fylkesmannen eller fylkeskommunen. Om denne bestemmelsen vil bli benyttet, vil være avhengig av hvordan kommunene følger opp de statlige signalene.

Ellers gir den nye loven gode verktøy i planleggingen. Det gis blant annet bedre muligheter til å se land og sjø i sammenheng.

Praksis i strandsonen

Målet er å hindre nedbygging av strandsonen for å ivareta allmennhetens tilgjengelighet og natur og landskap.

Arealpolitikken er strammet inn de siste årene, og det gjelder også for strandsonen. Plansaker som Miljøverndepartementet har hatt til behandling under dagens regjering, viser en streng praksis. Miljøverndepartementet behandler hvert år 40-50 plansaker, blant annet etter innsigelse fra fylkesmannen. De aller fleste sakene avgjøres imidlertid av kommunen selv, i samarbeid med fylkeskommuner, fylkesmenn og andre statlige fagmyndigheter.

Eksempler på avgjørelser av plansaker i Miljøverndepartementet signaliserer en streng praksis.

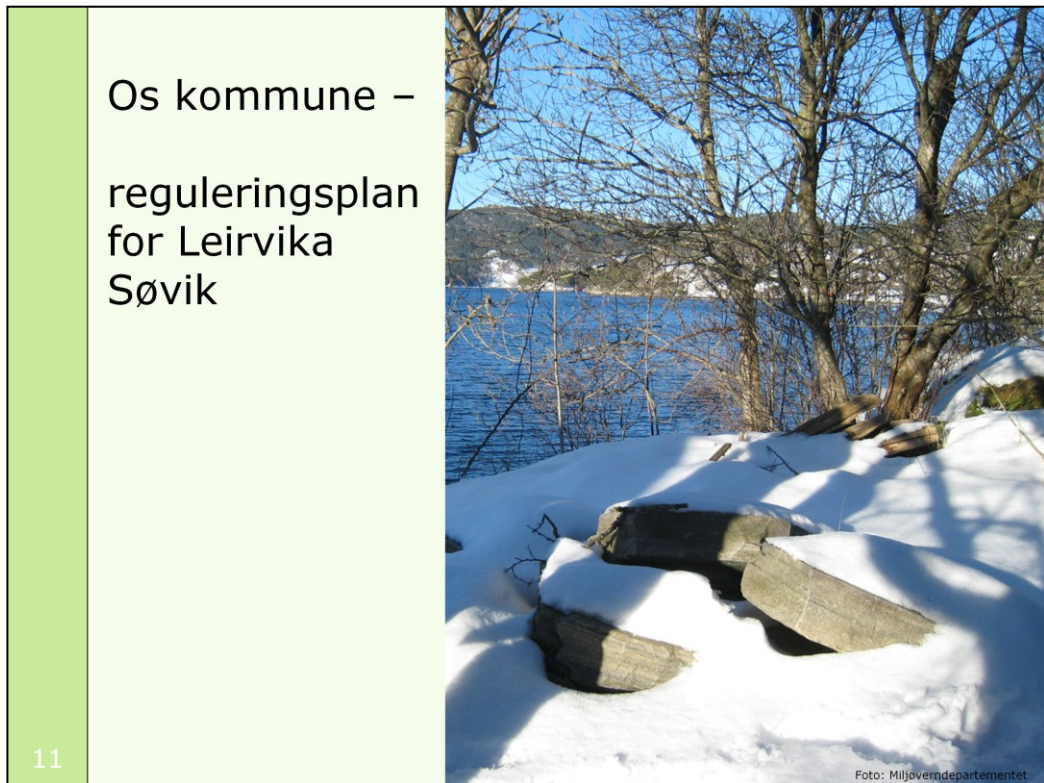
Eksempel: Reguleringsplan for Saltstraumen sjøhus og båthavn i Bodø kommune.

Konflikten: Turistanlegg i konflikt med strandsonehensyn.

Det var ikke innsigelse, men Miljøverndepartementet innkalte saken. Miljøverndepartementet vedtok 16. januar 2009 å oppheve tidligere vedtatt reguleringsplan og bebyggelsesplan for Saltstraumen sjøhus og båthavn. Departementet godkjent ikke utbyggingen av turistanlegg ved Knaplundsbukta i nærheten av Saltstraumen. Begrunnelsen var nasjonale interesser knyttet til vern av strandsonen. Området lå i nærheten av Saltstraumen, som er et unikt naturområde.

[illegible]

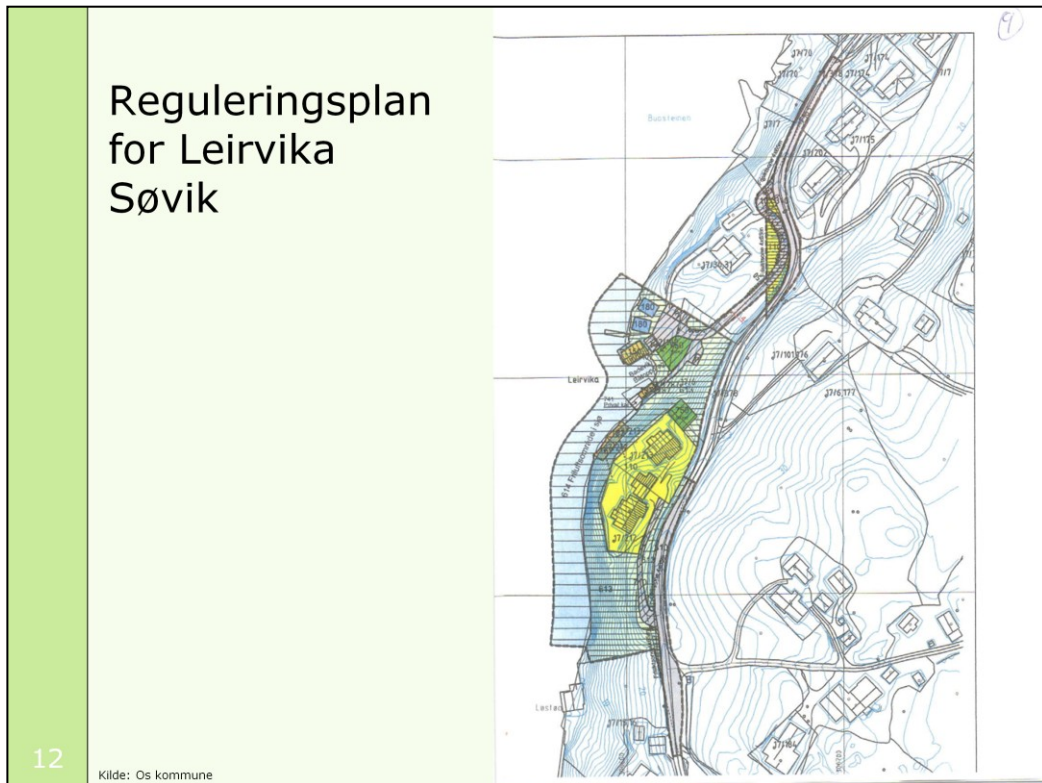
10

Eksempel: Reguleringsplan for Leirvika Søvik i Os kommune.

Konflikten: Utleiehytter og naust i konflikt med hensynet til strandsonen - innsigelse fra fylkesmannen.

Miljøverndepartementet vedtok 12. mars 2010 å ta til følge innsigelsen og stadfestet ikke reguleringsplanen for bygging av to utleiehytter og to naust.

I begrunnelsen for Miljøverndepartementets vedtak, ble det vist til at utbyggingen ikke var i samsvar med nasjonal strandsonopolitikk. Det ble vist til at Os kommune, som er nabokommune til Bergen, har stort byggepress i strandsonen. Hele planområdet lå i 100-metersbeltet, og bygging her ville hindre allmenn bruk og gi uheldig inngrep i landskapet.

Tjøme kommune – reguleringsplan for Grepan

13

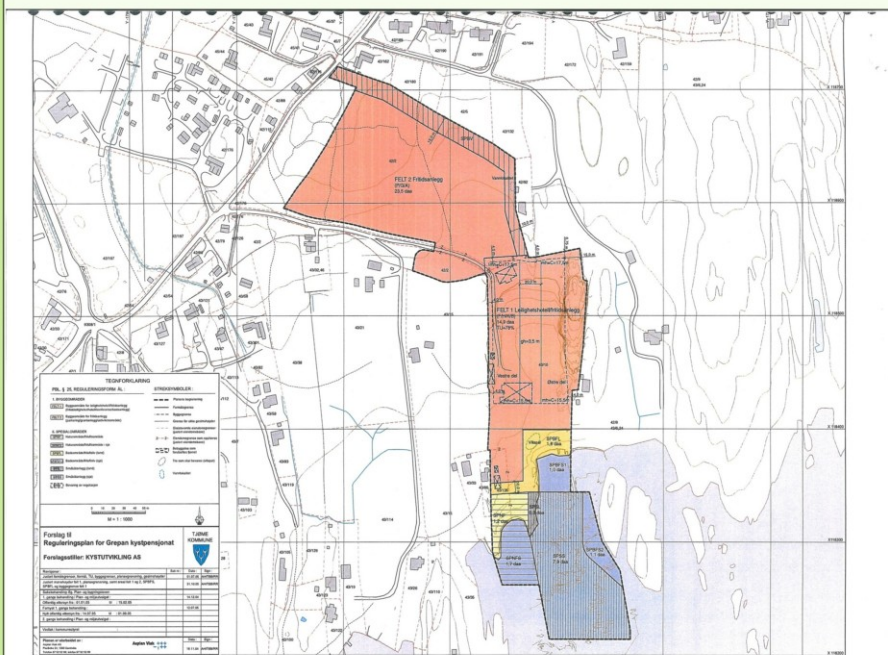
Foto: Tjøme kommune

Eksempel: Reguleringsplan for Grepan i Tjøme kommune.

Konflikten: Hotell og ferieleiligheter i konflikt med strandsonevern.

Det var ikke innsigelse, men Miljøverndepartementet innkalte saken. Miljøverndepartementet vedtok 21. desember 2006 å oppheve reguleringsplan for Grepan. Dette gjaldt en stor utbygging av hotell og ferieleiligheter. Prosjektet ble seinere omarbeidet og utbyggingen flyttet lenger fra sjøen.

Reguleringsplan for Grepan

14

Kilde: Tjøme kommune

Reguleringsplanen for Grepan i Tjøme kommune, var en nei-sak som ble til en ja-sak. Prosjektet ble forbedret og utbyggingen fikk en bedre plassering lenger fra sjøen. Saken er et godt eksempel på at dersom det settes tydelige krav, er utbyggere villige til å endre sine prosjekter. Med andre ord må kommunen legge press på ivrige utbyggere for å få til gode løsninger.

Farsund kommune - reguleringsplan for Mosvold småbåthavn

Departementet avgjør båthus-bråk
Farsund kommune og Fylkesmannen er ikke blitt enige om de planlagte båthusene i Sundestranda. Nå sender fylkesmannens miljøvernavdeling saken til Miljøverndepartementet for endelig avgjørelse.

AV KARL BIRGER SÆLØR

Storm AS ved Thor Johansen har i lengre tid planlagt en forlengelse av småbåthavna i Kjørrefjord. Prosjektet Mosvold småbåthavn vil gi over 500 nye båtplasser, samt fire båthusrekker med plass til over 20 båter. Planområdet er totalt på 23 dekar landareal og 83 dekar sjøareal. Fylkesmannen reiste innsigelse for jul i fjor, men Farsund kommunestyre avviste innsigelsen og vedtok reguleringsplanen 16. juni i år. Fylkesmannen mener blant annet at båthusrekke vil sperre sjøutsikten fra riksvei 43. Fylkesmannen er også redd for at en godkjenning i Farsund vil skape presedens for andre lignende

15

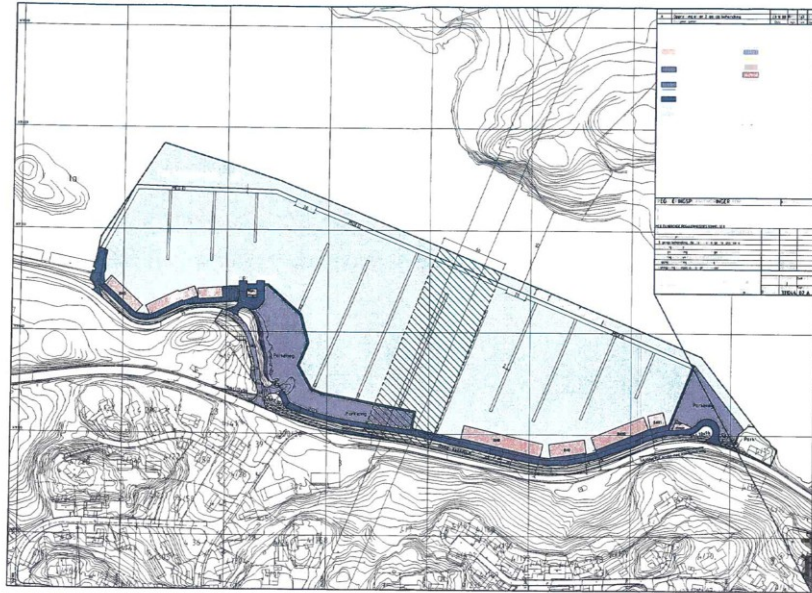
Kilde: Faksimile fra Farsund Avis, 27.09.10

Eksempel: Reguleringsplan for Mosvold småbåthavn i Farsund kommune.

Konflikten: Småbåthavn og båthus i forhold til strandsonenvern - innsigelse fra fylkesmannen.

Miljøverndepartementet vedtok 18. januar 2010 å ta til følge innsigelsen og godkjente ikke de 23 planlagte båthusene i tilknytning til småbåthavnen.

Reguleringsplan for Mosvold småbåthavn

16

Kilde: Farsund kommune

I begrunnelsen for vedtaket fra Miljøverndepartementet ble det lagt vekt på de nasjonale føringene om å stanse nedbyggingen av strandsonen. Bygging av 23 båthus ville gi en uheldig nedbygging av strandsonen, og det ble også lagt vekt på landskapshensyn.

Kragerø kommune – kommuneplanens arealdel

17

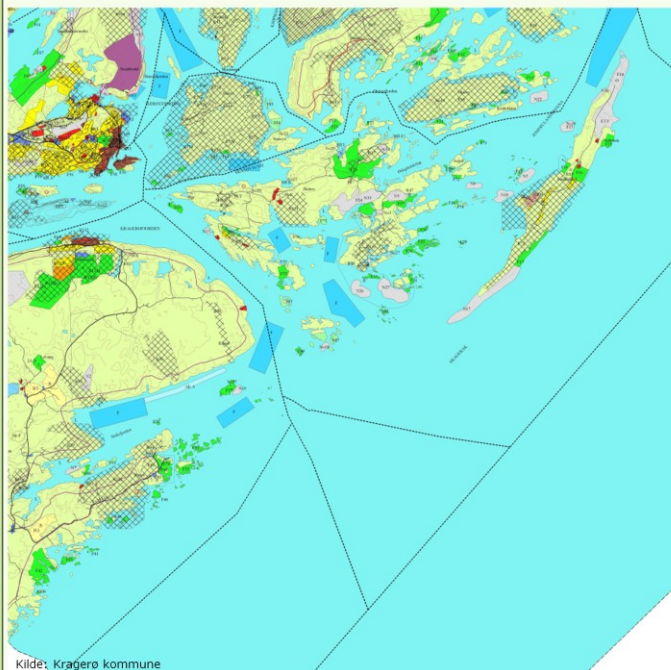
Foto: Miljøverndepartementet

Eksempel: Kommuneplanens arealdel for Kragerø kommune.

Konflikten: Spørsmålet var om bestemmelser i kommuneplanen i for stor grad åpnet for bygging i strandsonen – innsigelse fra fylkesmannen.

Miljøverndepartementet vedtok 14. desember 2009 å ta til følge innsigelsen. Departementet godkjente ikke bestemmelser i kommuneplanen for blant annet utvidelse av hytter i strandsonen. Departementet mente at det ikke var foretatt en god nok vurdering i forhold til allmennhetens interesser. I denne saken ble det også lagt vekt på at Kragerø kommune har stort press, og at rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden gjelder.

Kommuneplan for Kragerø

Miljøverndepartementet mener at dersom denne typen bestemmelser i kommuneplanen skal gis, må de fastsettes etter en konkret vurdering av de enkelte områdene og allmennhetens interesser.

En liknende sak fra Nøtterøy er tidligere behandlet i Miljøverndepartementet.

Forholdene langs kysten er ulike

19

Foto: Marianne Gjerv

Vi har en lang kyst i Norge, og forholdene langs kysten er svært ulike. Naturforholdene varierer, og det er ulikt press på arealene.

På bildet ser vi fiskeværer Ballstad i Lofoten, som har begrensede arealer til utbygging på grunn av høye fjell og en lang og smal kystlinje. Det tradisjonelle næringslivet her er fiske og båt drift, noe som forutsetter bebyggelse i strandsonen. I nyere tid har reiselivsnæringen vokst. Også den er nært knyttet til strandsonen, med utleie av rorbuer og fritidsbåter.

Det må tas hensyn til at forholdene langs kysten er ulike. Derfor har regjeringen forutsatt at det skal gis retningslinjer om differensiering.

Statlige planretningslinjer for differensiert strandsoneforvaltning

20

Foto: Marianne Gjerv

Utkast til **statlige planretningslinjer** for en differensiert forvaltning av strandsonen lang sjøen, ble sendt på høring 29 juni 2009. Nye retningslinjer skal gi kommunene bedre veiledning i arbeidet med disse sakene.

Innholdet i høringsforslaget er basert på signaler gitt i tidligere stortingsmeldinger og i odelstingsproposisjonen til ny plan- og bygningslov. Samtidig er det foreslått at kommunene deles inn i en streng og en mindre streng kategori, basert på hvor stort press det er på arealene.

På bildet ser dere områder utenfor Bergen, der det utvilsomt er press på strandsonen.

Stor interesse for planretningslinjene

Miljøverndepartementet har mottatt 135 høringsuttalelser, så interessen er stor. Det var bare 24 kommuner som mente at de var plassert i feil kategori.

Retningslinjene skal vedtas som statlige planretningslinjer og må vedtas av Kongen i statsråd.

Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden videreføres

Det er ikke i Oslofjordområdet hovedutfordringen nå ligger. Tidligere rikspolitiske retningslinjer for dette området videreføres.

På bildet ser vi den delen av badeplassen på Huk, på Bygdøy i Oslo, som staten kjøpte fra en privat eier for å gi allmennheten mer plass.

Differensiering gjennom regional plan

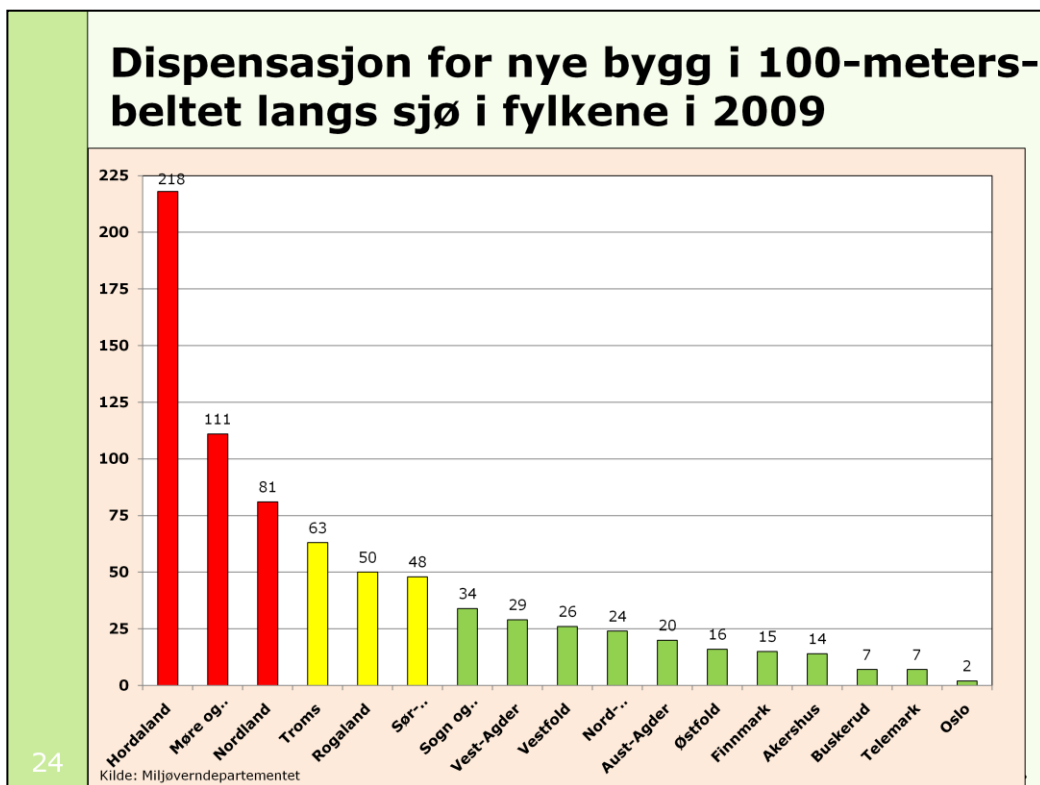
23

Foto: Marianne Gjerv

Mange fylker har fylkesplaner eller fylkesdelplaner som gir gode retningslinjer for kystsonen. Vurderinger på tvers av kommunegrensene er nyttige. Ny plan- og bygningslov gir gode mulighet til avklare arealbruken i strandsonen i regional plan. Det er også nye regler som gir mulighet til å bruke regionale planbestemmelser som binder opp arealbruken.

Nylig har kommunene i Sunnhordland tatt initiativ til å bli en såkalt pilotregion i arbeidet med en slik plan på tvers av kommunegrensene.

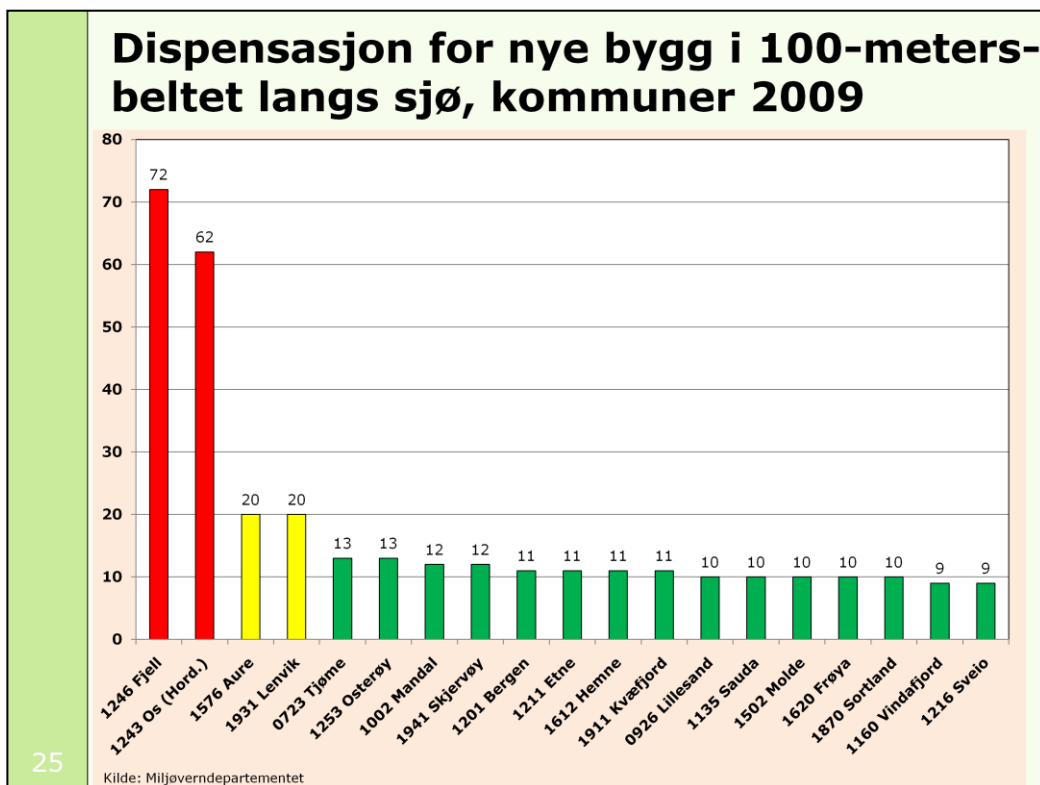
Det er positivt med et slikt samarbeid. I arbeidet skal de holde seg innenfor rammen av plan- og bygningsloven og retningslinjer for strandsonen, samtidig som de tar hensyn til forholdene på stedet.

Miljøverndepartementet følger utviklingen i byggeaktiviteten langs sjøen gjennom kommune-stat-rapporteringen KOSTRA. Denne kunngjøres på nettsidene til Statistisk sentralbyrå i juni hvert år. Her kunngjøres tall for nye bygg i 100-meterbeltet langs sjøen, etter dispensasjon og etter plan.

Hvert år gis det ca 800-900 dispensasjoner for nye bygninger i 100-metersbeltet, mens tallet for nye bygg i samsvar med plan, ligger på omtrent det dobbelte.

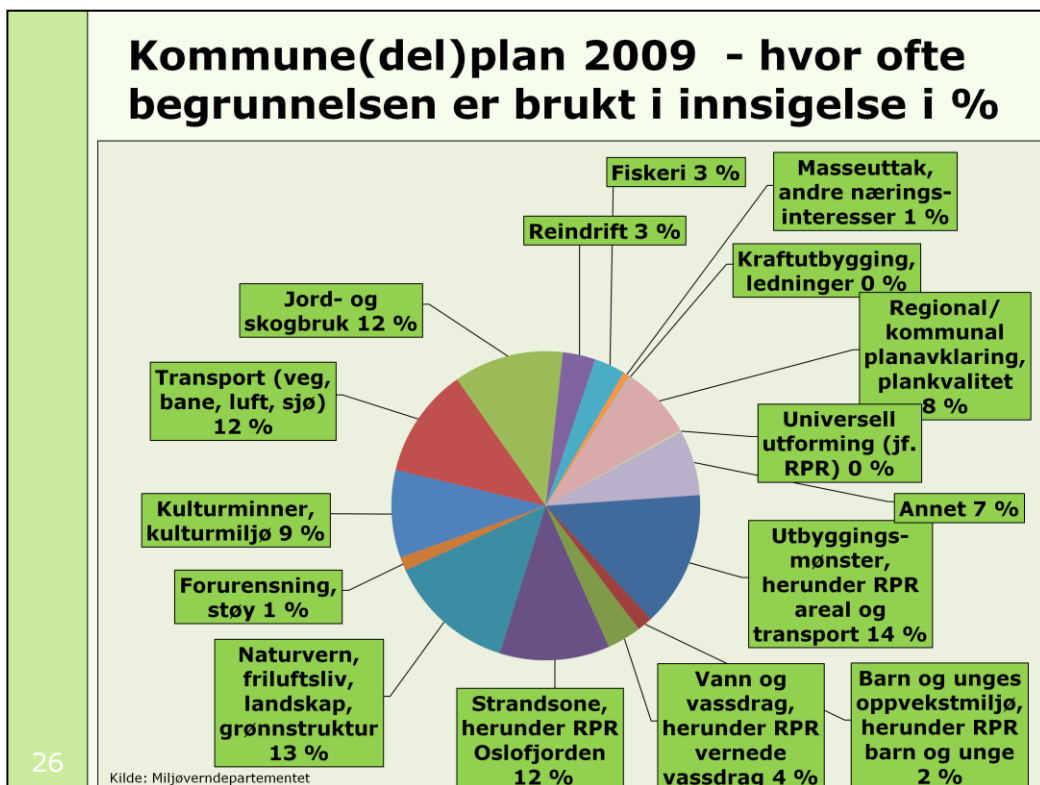
Som det framgår av de siste tallene for 2009, var det Hordaland fylke som hadde klart flest dispensasjoner.

Her er det en oversikt over de kommunene som har flest dispensasjoner for nye bygg i 100-metersbeltet langs sjøen i 2009.

Det framgår at Fjell og Os kommuner ligger på topp, med 72 og 62 dispensasjoner i 2009.

Miljøvernministeren har derfor skrevet brev til disse to kommunene, for å få en nærmere forklaring på hva som ligger bak det høye antallet dispensasjoner.

Strandsone er et aktuelt tema i plansaker. I dette diagrammet framgår det hvor ofte temaet strandsone benyttes som begrunnelse for innsigelse til kommuneplaner.

12 prosent av alle innsigelser som fremmes til kommuneplaner, er begrunnet i hensynet til strandsonen.

98 % av plansakene egengodkjennes

Avgjort av
Miljøverndepartementet

Ca 50 saker

Avgjort ved mekling
Fremmet innsigelse

Egengodkjent av
kommunen,
Ca 2500

Uten innsigelse

27

Kilde: Miljøverndepartementet

God planlegging i kommuner og fylker er avgjørende for bevaring av strandsonen.

Det er bare ca 40-50 plansaker (kommuneplaner og reguleringsplaner) som behandles av departementet.

98 % av plansakene avgjøres på lokalt nivå, av kommunen, etter medvirkning fra fylkesmenn og fylkeskommuner.

Strandsonen må bevares og være tilgjengelig for alle

28

Foto: Marianne Gjerv

Bygging i strandsonen vil gi utfordring også framover. Vi må derfor på alle nivåer samarbeide for å få en best mulig praksis. Målet er at strandsonen skal bevares og være tilgjengelig for alle også i framtiden!